Hər barışda gərək olur qılınc da.

Çinçay ilə gərək bir də barışaq,
Bu ölkəyə bir su olub qarışaq,
Bir ağaca iki yandan yapışaq,
Hər barışda gərək olur qılınc da.

Yerdə Minel, göydə Tanrı başrağım,
Doğu-Batı mənim qızıl qurşağım,
Odərpayla Sərtüz yanar ocağım,
Hər barışda gərək olur qılınc da.

VI Bölmə, XIX QAPI

Yay gedirdi, qış gəlirdi bir ildə
Qolboyundu yaranışla dolanış.
Əkin-biçin, ölüm-itim yan-yan
Qolboyundu yaranışla dolanış.

Buz salxımlar çaylaqların əmziyi,
Döyəc külək sovururdu çəltiyi,
Yer, göy, su, yel-tanrıların birliyi,
Qolboyundu yaranışla dolanış.

Pislik solub hamılıqla pislənir,
Yaxşılığın tanrı payı gözlənir,
İkisi də varlıq kimi səslənir,
Qolboyundu yaranışla dolanış.

Yoxsul oldun sən utanma, sıxılma,
Sırtıq üzlə hər bir yerə soxulma,
Aclıq, toxluq qabağında yıxılma,
Qolboyundu yaranışla dolanış.

Bil ki, tanrı səni gizli sınayır,
O bu sayaq varlıları qınayır,
Dan yerinin gözü bundan qanayır,
Qolboyundu yaranışla dolanış.

Yoxsul çoxdur, o, tanrıya yaxındır,
Yoxsul saysız, varlı təkbir yığındır,

Bu yan susqun, o yan küydür, çovqundur,
Qolboyundu yaranışla dolanış.

Varlıq iki qıçı üstə dayanıb,
Hər yer göyə, yaşıllığa boyanıb,
Bizlə su da, daş da yatıb oyanır,
Qolboyundu yaranışla dolanış.

Ər-arvaddır yer ilə göy əzəldən,
Biri yağır, biri yığır deyəsən,
Boğuşurlar, barışırlar yenidən,
Qolboyundu yaranışla dolanış.

***

Ağüzərin ilk artası Tunq idi,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.
Tunq böyüdü, çatdı onbeş yaşına,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.

İkiliyin ilk sevgili uşağı,
İnanc oldu ilk sevginin sınağı,
Qulaqlardan gəlməkdəydi sorağı,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.

On yaşında oxdan, yaydan yapışdı,
Qurdlar ilə, ayılarla tapışdı,
Aslanlarla üzləşəndə qapışdı,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.

Ağüz hərdən balasını izlədi,
Onu qorxunc yırtıcıdan gözlədi,
Tanrıları yardımına səslədi,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.

Şaxta, külək, duman, yağış, bürkülər,
Nəriltilər, ulaşmalar, ürkülər,
Uyuşmuşdu ona qurdlar, tülkülər,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.

Axmazlardı parıldayan güzgüsü,
Göyqurşağı çaylar üstdən körpüsü,
Buludlarsa güzgülərin silgisi,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.

Atdan düşüb hərdən ayı minirdi,
Meşəlikdən düzənliyə enirdi,

Yağışlarda şıdırğıya dönürdü,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.

Tunq meşənin, dağın, çölün yiyəsi,
Tunq küləyin, qar-çovğunun şəpəsi,
Tunq sel-suyun, qasırğanın löhməsi,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.
O gedirdi öz başına hər yerə,
Ağüz onu tapşırmışdı gör-görə,
Itirmişdi onu ata üç kərə,
Unudulmur ilk beşiklə son beşik.

***

Ululardan danışırdı oğluna,
Gücər,Turər,Üstüağla,Turq,Tanı,
Qızağ, Mindon,Turqız, Bacar, Qızçiçək,
Gücər,Turər, İşdayaqla Turq,Tanı,

Buzboğazdan Cütçayadək Mindiyar,
Minel idi, Muğel ilə Onçular,
Danışırdı öz oğluna, nə ki var,
Gücər, Ərtur, Qızağ, Düzər, Turq,Tanı.

O deyirdi, Minel tanrı dayağı,
Minel basmaz özgə qonşu torpağı,
Acıqana qarşı tutar yarağı,
Gücər,Turər,Qızağ,Bacar,Turq,Tanı.

Pis ayaqda tanrısını səsləyər,
Dinclikdə də at, mal-qara bəsləyər,
Qıtlıqlarda ad-sanını gözləyər,
İşdayaqla, Üstüağla, Turq, Tanı.

Ata dedi:-Döyüşlərdə ayıq ol,
Ölkədəsə doğmalardan sayıq ol,
Uluların kimi yurda duyuq ol,
Ağqurd Alpan, Manay, Günay, Turq, Tanı.

Döyüş, vuruş minellilər kimi sən,
Vermə Minel başrağını əlindən,
Acıqanı susdur, sonra vur birdən,
Odərboydan, Tuncər, Qaraş, Cumərtək.

Qorxudmasın səni sıxma-boğmalar,
Dörd yanında yığmalardan yığmalar,

Sənə yaxın olacaqdır doğmalar,
Qayaquşla, Ağquş, Bozqurd, Turq,Tanı.

Bil ki, bunlar ölüblərsə qalıblar,
Oğul, bunlar belə ad-san alıblar,
Hamı tanrı görkəmində olublar,
Muğər, Tuncay, Arıq, Qızay, Turq, Tanı.

Basılmayıb acıqana, qancıla,
Qalıb Gümüş Çevrəsində yazılar,
O çevrədən bizə işıq saçılar,
Bölgəmiçlə, Ərqayayla, Turq, Tanı.

Sevgisiylə, qılıncıyla ad qoyub,
Bicləməni, aldanmanı tez duyub,
Özlərini Mindiyarda var sayıb,
Yanqu, Sansi, Alçiçəklə, Turq, Tanı.

Oğul bala, yenilməz ol, Turq kimi,
Yaşad, yaşa artan kimi Tunq kimi,
Keç qancılın ürəyindən ox kimi,
Sənə baxır Qarbaş, Qızod, Turq, Tanı.

Başev söyləncі

Mindiyarda üçyüz mindən çox olub,
Dolaqlılar, yaraqlılar, atlılar.
Gözləritək qoruyublar ölkəni,
Dolaqlılar, yaraqlılar, atlılar.

Sən yaşdaydı Odərboydan öləndə,
Hamı ondan çəkinirdi gələndə,
Minel çökdü öldüyünü biləndə,
Dolaqlılar, yaraqlılar, atlılar.

Tunq söylədi:-Ata,bu, bir yarışdır,
Çoxdan çoxu savaş ilə barışdır,
Bu, ölkəyə dəmir-dözüm duruşdur,
Dolaqlılar, yaraqlılar, atlılar.

Məni apar döyüşlərə özünlə,
Görüm vuruş yerlərini gözümlə,
Yox, ər olmaz sənin yağlı sözünlə,
Dolaqlılar, yaraqlılar, atlılar.
Mən oxşamaq istəmirəm onlara,

Ad-san gərək boyanmasın qanlara,
Qızıl, gümüş sovrulmasın yanlara,
Dolaqlılar, yaraqlılar, atlılar.

***

Ağüz dedi:-Mən boşluyam Turqərə,
Borcu gərək qaytarasan üzüağ.
Əkbitəni gərək bir də tikək biz,
Borcu gərək qaytarasan üzüağ.

Turqər məni öz yanına gətirdi,
Minbaşıydım, min-minbaşı götürdü,
Bununla da şahlığını bitirdi,
Borcu gərək qaytarasan üzüağ.

Turqu gərək sevindirək bu sayaq,
Onu gərək yenə böyük şah sayaq,
Tikintiyə ayıq-sayıq göz qoyaq,
Borcu gərək qaytarasan üzüağ.

Başev olar yenə əski Əkbitən,
Turq qayıdar şahlıq edər yenidən,
Utanmaqdan qurtararam onda mən,
Borcu gərək qaytarasan üzüağ.

***

Mindiyarın baş-baş evi Əkbitən,
El-obadır başevləri yaşadan.
Təkcə Başev dağılmışdı, yanmışdı,
El-obadır başevləri yaşadan.

Mindiyarda uca qarlı bir dağ var,
Qayalıqdır yatım-yatım yamaclar,
Nə közərir, nə də yanır qayalar,
El-obadır başevləri yaşadan.

Ağüz gəzdi, çökən uçan yerləri,
İşə qoşdu tutuqları, ərləri,
Alınlarda muncuq-muncuq tərləri,
El-obadır başevləri yaşadan.
Yanmaz daşlar Suböləndən gəlirdi,
Bu daşların Ağüz yerin bilirdi,
Tunq baltayla kəsib, yonub dəlirdi,
El-obadır başevləri yaşadan.

Sal daş, süd daş, qızılı daş, dağıntı,

Riyə-riyə, çil-çil, üzdə parıltı,
Qalxmaqdaydı dağlar boyu xarıltı,
El-obadır başevləri yaşadan.

Tikilirdi, ucalırdı dayaqlar,
Suvanırdı dərin-dərin çatdaqlar,
Çəkilirdi göz oxşayan boyaqlar,
El-obadır başevləri yaşadan.

Şahın böyük Oturağı o başda,
Dayaqların üzlükləri sudaşdan,
Yanmaz, aşmaz yanqınlarda savaşda,
El-obadır başevləri yaşadan.

İpək, qırçın sallantılar dalğalı,
Qulluqçular durub gümüş toqqalı,
Neçə yerdə od-ocağı, tonqalı,
El-obadır başevləri yaşadan.

On il çəkdi quruculuq, tikinti,
Görünmədi gözə uçuq, söküntü,
Uçuntular, aşıntılar tükəndi,
El-obadır başevləri yaşadan.

Turq görəndə Başevini diskindi,
Çoxu parlaq gözəllikdən səksəndi,
Göz oxşadı Başev ilə Başkəndi,
El-obadır başevləri yaşadan.

***

Dedi:-Sağ ol Ağüz, sağ ol, Alp Ər Tunq,
Düzlük gəlib öz yerini tutacaq.
Yanmış Başev yaman məni qocaltdı,
Düzlük gəlib öz yerini tutacaq.
Xruş bura od vurmuşdu acıqdan,
Başçı olmaz elə döşü batıqdan,
Bütöv çıxmaz elə ağzı yırtıqdan,
Düzlük gəlib öz yerini tutacaq.

Sənin oğlun, Ağüz deyən igiddi,
O gözümün ağrısını əritdi,
Dediyini sona kimi yeritdin,
Düzlük gəlib öz yerini tutacaq.

Mən andımda, istəyimdə durmuşam,

Mən özümü döyüşlərdə yormuşam,
Bunca səni min-minbaşı qoymuşam,
Düzlük gəlib öz yerini tutacaq.

Yerli, yersiz işlər məni qocaltdı,
Əkbitəni sən bir daha ucaltdın,
Gördüm sizi ürəyimdə güc artdı,
Düzlük gəlib öz yerini tutacaq.

Bu Başevdə oturaram bircə ay,
Sonra sənin olacaqdır bu saray,
Köçürərsən Əkbitənə on alay,
Düzlük gəlib öz yerini tutacaq.

Mən də sizə ata ollam qıraqdan,
Hərdən səsim eşidilər uzaqdan,
Qocalaram, dura bilməm yataqdan,
Düzlük gəlib öz yerini tutacaq.

***

Ağüz dedi:-Ey basılmaz Turq ata,
Başçı qoca eldə çox-çox gərəkdir.
Əkbitənə göz dikənlər hələ var,
Başçı qoca eldə çox-çox gərəkdir.

Muğel, Duzdağ bizdən əltut gözləyir,
Bu əltutu neçə el, yurd gözləyir,
Çinçay, Parsel bizdən öyüd gözləyir,
Başçı qoca eldə çox-çox gərəkdir.

Göstəriş ver qancıllardan öc alaq,
Başçılıq et səndən yeni güc alaq,
Nərildəyib uzaqlara səs salaq,
Başçı qoca eldə çox-çox gərəkdir.

Turq söylədi:-Yollan, durma,dayanma,
Bu işləri yoluna qoy, yubanma,
Bundan sonra izn istəmə, usanma,
Başçı qoca eldə çox-çox gərəkdir.

***

Ağüz, Tunqər yollandılar Duzdağa,
Göstərişi yoluna qoy, yubanma.
Batmamışdı dağ başında gün hələ,
Göstərişi yoluna qoy, yubanma.

Ağüz öndə, Tunqər dalda, gedirdi,
Hərdən Tunqər atasını ötürdü,
Hərdən Çil-çil qatı çəndə itirdi,
Göstərişi yoluna qoy, yubanma.

Manayqız söyləncі

Ağüz, Ağat vermişdilər baş-başa,
Çap, ayağın yerdən qopsun, dədəm at.
Baş qoymuşdu Ağüz atın yalına,
Çap, ayağın yerdən qopsun, dədəm at.

Parsel təkdir, Manayqız da tək qalıb,
Ağrı onun ürəyinə iz salıb,
Gözlərinə yaş yerinə buz dolub,
Çap, ayağın yerdən qopsun, dədəm at.

Gendir burun pərələri Ağatın,
İpək yalın dalğasında ağ yatım,
Yol dolanbac, dağ qorxulu, çən qatı,
Çap, ayağın yerdən qopsun, dədəm at.

Əl çatmazdır Mindiyarın ölkəsi,
Dolambacdır yollarının döngəsi,
Enir, qalxır atlıların kölgəsi,
Çap, ayağın yerdən qopsun, dədəm at.
Manayqızın ala gözü qızarıb,
Yanaqları tək qalmaqdan sozarıb,
Göz yaşıdır təkcə onun bol varı,
Çap, ayağın yerdən qopsun, dədəm at.

***

Düz duymuşdu Manayqızı Ağüzər,
Olmuşların ilk duyumu duyğudur.
Son illərdə o, pis günə qalmışdı,
Olmuşların ilk duyumu duyğudur.

Parsel vergi verməyirdi, beş ildi,
Bunu Manay gec anladı, gec bildi,
Cümər öldü, Parsa öldü, Xruş yox,
Olmuşların ilk duyumu duyğudur.

Qocalmışdı öz içində dul yerinc,
Yerinclikdə nə dinclik var, nə sevinc,

Ən yaxını bir qalxandı, bir qılınc,
Olmuşların ilk duyumu duyğudur.

Çuqçu başı qarşıladı Ağüzü,
Parsellidən açıq dedi hər sözü,
Danışdıqca ağlamsındı o özü,
Olmuşların ilk duyumu duyğudur.

***

Ağüz dedi:-Çuqçuları götür get,
Axtarmaqla tapmaq olar itəni.
Gəz hindeli, Misireli büs-bütün,
Axtarmaqla tapmaq olar itəni.

Mənim oğlum Tunqər burda qalacaq,
Hələlik o burda yerinc olacaq,
Darvideli, Körfəzeli alacaq,
Axtarmaqla tapmaq olar itəni.

Min yaraqlı göndərərəm buraya,
Qız toplumu gəlsin dursun sıraya,
Onlar el-el, yurd-yurd girsin araya,
Axtarmaqla tapmaq olar itəni.
Bu itgiyə bir aydınlıq gətirin,
Olanları yazın, mənə yetirin,
Qancılların işlərini bitirin,
Axtarmaqla tapmaq olar itəni.

Başev yenə Əkbitəndir, əzəldən,
Bu işlərə mən baxıram, təkcə mən,
Burda Yerinc Tunqər olur, bir də sən,
Axtarmaqla tapmaq olar itəni.

Tunqər dedi:-Mən gedərəm Hindelə,
Ağüz dedi:-Burada qal sən hələ,
Darvideli yola gətir, tut dilə,
Axtarmaqla tapmaq olar itəni.

***

Çuqçubaşı Tunqər ilə bir oldu,
Ağır gündə birlik çatar haraya.
Ağır işdən yapışmağa güc gərək,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Çuqçubaşı dedi:-Burda ayıq ol,

Parslar yaraq oğurlayır, sayıq ol,
Həm bu yurda, həm özünə qoruq ol,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Tunqər dedi:-Özgə paltar geyərəm,
Soruşsalar, Hindeldənəm deyərəm,
Hindellini, Parsellini öyərəm,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

İlk günlərdə belə etsən yaxşıdır,
Ev-ev gəzib, yol-yol getsən yaxşıdır,
Didik, qara çalma örtsən yaxşıdır,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Parsellilər soyuqdurlar, acıqlı,
Minellidən, Hindellidən yanıqlı,
Darvidelli qapalıdır, qılıqlı,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Tunq bağladı qara şalla belini,
Yamsıladı hərdən pars-hind dilini,
Hər qapıya bir-bir çəkdi əlini,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Beş gün gəzdi, düşdü Körfəz düzünə,
Düşənmədi Manayqızın izinə,
Altıncı gün bir ev dəydi gözünə,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Evin damı, qap-bacası tökülüb,
Əyri-üyrü çay daşından tikilib,
Qapı-baca, dam-daş uçub sökülüb,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Qulağına bir səs gəldi uzaqdan,
Yaxınlaşdı, qulaq asdı qıraqdan,
Bir dilənçi oturmuşdu bucaqda,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Tunqər gedib addımladı irəli,
Yaxaladı beş ər onu, on əlli,
Hamısı da Darvidilli, Parsdilli,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

Birdən çomaq dəydi onun boynuna,

Düşdü Tunqun key əlləri yanına,
O atıldı tokuntülər qoynuna,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

O yaxından bir inilti eşidir,
Bu, kim ola, bu qadındır, kişidir,
Deyən, bu da beş kişinin işidir,
Ağır gündə birlik çatar haraya.

***

-Səs yiyəsi, kimsən, bura, haradır,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.
-Mən Yerincəm, əlim, qıçım bağlıdır,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.
Bunlar məni daraçəkib döyürlər,
Hər gün gəlib alçaldırlar, söyürlər,
Parsellini, hindellini öyürlər,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.

-Mən yoxsulam, kimsəsizəm, yazığam,
Varda, gücdə, doğmalıqda qırığam,
Elə bil ki, bu yerlərdə artığam,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.

Dolaşıram boş-boşuna elləri,
Mən özümə yurd etmişəm çölləri,
Ac-yalavac, gecələrim, günlərim,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.

Mən bilirəm sən yerincsən, Manayqız,
Mənsə yoxsul bir kimsəsiz, bir yalqız,
Eşitmişəm sən qancılsan, amansız,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.

-Yox tərsinə, mən düz yoldan qalmadım,
Bu ellərdən beş il vergi almadım,
Elə qarşı məndə acıq olmadı,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.

Sən çox gəncsən, məni sonra qanarsan,
Başa düşüb sonra məni anarsan,
Tanıyarsan kimliyimi, yanarsan,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.

-Mən aclıqdan-Əkbitəndən gəlirəm,

Tanıyıram səni, sənə gülürəm,
Sən Turq şahın bacısısan, bilirəm,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.

Mən gəlmişəm, bu el mənə yaxındır,
Könlüm bura, buralara vurğundur,
Parsam, Parsel acdır, coşqundur,
Qaranlıqda çoxu səsdən tanınır.

-Yox bunları tanımırsan hələ sən,
Unudulur, pislik olur yaxşılıq.
Qırx ildir ki, saxlayıram parseli,
Unudulur, pislik olur yaxşılıq.

Gəlib gizli məni lapdan tutublar,
Sürddəyib məni bura atıblar,
Yerinc deyib daş-kəssəyə qatıblar,
Unudulur, pislik olur yaxşılıq.

Verməyiblər vergi, yoldan azıblar,
“Turqa vergi verilmişdir” yazıblar,
Bunu alıb ordakılar susublar,
Unudulur, pislik olur yaxşılıq.

-Düz iş görüb Parsel səni susdurub.
-Susdurmayıb, o mənə qan qusdurub.
-Yaxşı səni bu dusdaqda basdırıb.
Unudulur, pislik olur yaxşılıq.

Bir səs gəldi:-Ay kimsəsiz gəl bəri,
Biz eşitdik danışdığın sözləri,
Tapşırırıq sənə bu gün bu yeri,
Unudulur, pislik olur yaxşılıq.

Parsellitək Tunq göstərdi özünü,
Tərsə dedi bilə-bilə sözünü,
Yalan ilə örtdü sözün düzünü,
Unudulur, pislik olur yaxşılıq.

***

Bunu bilib dusdaqbaşı söylədi:
Hər bir işdə ölçü-biçi gərəkdir.
Eşitdim ki, təpinibsən yerincə,
Hər bir işdə ölçü-biçi gərəkdir.

Sən bizdənsən, biz də səndən, yaxşıdır,
Minel, parsel bir-birinə qarşıdır,
Indi burda yerinc çuqçubaşıdır,
Hər bir işdə ölçü-biçi gərəkdir.
Biz üç aydır ev-eşikdən ayrıyıq,
Üç aydır ki, günü, ayı sayırıq,
El içində yalan sözlər yayırıq,
Hər bir işdə ölçü-biçi gərəkdir.

Sən qal burda, gecə ona qorunc ol,
Kimsə gəlsə aldat, ona görünc ol,
Bir gecəlik gedək evə qayıdaq,
Bir gecəlik sən də burda qal qonaq,
Yemək-işmək dolu burda cağ-bacaq,
Hər bir işdə ölçü-biçi gərəkdir.

Tunqər baxdı, inanmadı, gülərək,
Dedi:-Yerinc deyən bu gün öləcək,
Gecə ikən basdırılsın o gərək,
Hər bir işdə ölçü-biçi gərəkdir.

Basdırarıq, təki ölsün, qalmasın,
Yanında qal, haray-həşir salmasın,
Sözə tut ki, səsi-küyü olmasın,
Hər bir işdə ölçü-biçi gərəkdir.

Belə dedi dusdaqbaşı Tunqərə,
Dedi, birdən səs-küy salar ellərə,
Bu səs düşər Mindiyarda dillərə,
Hər bir işdə ölçü-biçi gərəkdir.

***

Tunq gözlədi, Manayqıza yan aldı,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.
Yalan dedi o, yaralı yerincə,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

Axşam düşdü, günəş batdı, saraldı,
Gecə gəldi, yer-göy qat-qat qaraldı,
Gör-görünclər, görünmələr daraldı,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

Tunqər getdi, girdi onun qoluna,
Aldı ölgün gövdəsini dalına,
O tələsik çıxdı Parsel yoluna,

Hərdən gücü doğru olur yalanın.
Çuqçubaşı Tunqu görüb sevindi,
Dedi:-Onun yer-yurdunu nə bildin,
Bununla da ən böyük iş görüldü,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

Manayqızın üzü, başı yaralı,
Düşüncəsi, göz bəbəyi daralıb,
Ölü kimi üzü-gözü saralıb,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

O danışmaq istəyirdi olanı,
Olanlardan doğru-doğru yalanı,
Tunq deyirdi hərdən yerdə qalanın,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

Bir də Manay elə bil ki ölürdü,
Tunqa baxıb hərdən azca gülürdü,
Yalan san ki qulağını dəlirdi,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

Tunqər dedi:-Çuqçu başı, becid ol,
Apar onu Əkbitənə, igid ol,
Yolda ona arxa dayan, öyüd ol,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

Toplumunla gecə ikən çıx yola,
Bu, Başevdə sevinc olar, toy olar,
Qızı görcək çox gözlərə yaş dolar,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

Elə bu an elə girdi min atlı,
Onlar çapıb gəlmişdilər qanadlı,
Ağız odlu, baxış odlu, göz odlu,
Hərdən gücü doğru olur yalanın.

Yerinc Tunqər söyləncі

Mindiyarın səsləncləri gurladı,
Səsləncçox-çox yatanları ayıldır.
Parsel san ki ayılaraq diskindi,
Səsləncçox-çox yatanları ayıldır.
Hamı gəldi yerincevə durmadan,
Gəldi bir-bir qılınc vuran, ox atan,
Gəldi bütün qışı yatan, yatağan,

Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Tunqər dedi:-Yerinc mənəm bu gündən,
Gəldim sizi yoxlamağa yenidən,
Ad çıxarın, əkin, biçin, səpində,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Küsüb gedib Əkbitənə Manayqız,
Gedib həm də qan-qadasız, olaysız,
Biz qalmışıq daha burda Manaysız,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Biri çıxır önə, deyir, mən başam,
Manayqızla mən yaxınam, yoldaşam,
Mənəm burda yerincliyə yaraşan,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Tunqər deyir:-Kimsən, söylə, nəçisən,
Darvideldən, ya Parseldən elçisən,
Hindellisən, Parsellisən, kəndçisən,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

-Kim olsam da sənə qarşı qancılam,
Sən at olsan mən də sənə ağ çulam,
Gəldim ox tək gözlərinə sancılam.
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Acığından Tunqun gözü bərəlir,
Çil-çil atdan düşür gəlir irəli,
Bu Daryaşdır, qaşı-döşü gərilib,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Köksü, başı, boynu ətli, iridir,
Yekə burnu deyən bir az əyridir,
Ancaq Daryaş əl-ayaqdan itidir,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

O əl atır, tunqu çəkir araya,
Tunq silkənir lapdan çıxır ortaya,
Yaraqlılar düzülübdür sıraya,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Daryaş alır Tunqu göyə qaldırır,
Bununla da o, gücünü bildirir,
Yerə qoyub o hamını güldürür,

Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Tunq daryaşı süpürləyir, sürüyür,
Yerdən üzür ayağını, kürüyür,
Alır onu başı üstə, yürüyür,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

Atır onu gölməçəyə, qayıdır,
Daryaş san ki beli sınmış ayıdır,
Kimsə deyir, bu da yerinc payıdır,
Səsləmc çox-çox yatanları ayıldır.

***

Daryaş Tunqu buyruxlayır güləşə,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.
Sayıqlayıb onu tutur söyüşə,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

Deyir:-Kim güc gəlsə yerinc o olsun,
Bu Parseldə basar başçı qoyulsun,
Gənc olsa da o ağsaqqal sayılsın,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

Yaxalaşıb qurşaqlaşır iki ər,
Tutaşırlar, biri buğa, biri nər,
Çəkilibdir baxanlardan sıx çəpər,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

Dirək qollar, güclü, dəmir çiyinlər,
Dağ köküslər, üstün, qızmış beyinlər,
Cırıq-cırıq olur qalın geyimlər,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.
Biri beldən, biri qıçdan yapışır,
Iki kəldir, iki qurddur, qarpışır,
Bir yer üçün iki yerinc çarpışır,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

Tunq düşünür, “Boynun tutum, sıxım mən”,
Daryaş deyir, “İtələyib yıxım mən”,
Tunq düşünür,”Bürmələyim, boğum mən”,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

Hey-hey, hay-hay, boğaz yırtan nərilti,
Çəkişmədən qopan boğuq bəyirti,
Boğazlarda qırıq-qırıq xırıltı,

Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

Köküslərdə axır tər su yerinə,
Aman vermir kəllər biri-birinə,
Tunq Daryaşın birdən girir böyrünə,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

Tunq silkənib bərk yuxarı dartınır,
Sıxır onun qoltuğunun altını,
Kəsir onun uduğunu, hortunu,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

Daryaş deyir:-Burax gözüm qaralır,
Övkələnir üzü-gözü saralır,
Valaylayır düşür Tunqdan aralı,
Kim üstündür, bunu güləş göstərər.

***

Yalan hərdən gərək olur doğruya,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.
Biri bulaq, biri sısqa-bir içim,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

Yalan çatdı harayına yerincin,
Doğru, yalan ayrıdırlar nə üçün,
Biri bulaq, biri isə bir içim,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.
İkisi də aldatmağa boyludur,
Biri dikdir, biri üzüquyludur,
Biri susqun, o birisi küylüdür,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

Biri sağda səndən, biri soldadır,
Hamı yalan, hamı doğru yoldadır,
Bunca hamı bir-birini aldadır,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

Doğruluqdan hamı qaçır çəkinir,
Dirrik yalan üstə qurub yükünü,
Doğru ölmür, yavaş-yavaş tükənir,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

Biz yalanla aldadırıq doğrunu,
Biz yalanla azaldırıq ağrını,
Çatdadırıq qancılların bağrını,

Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

Biz yalanı pisləyirik, söyürük,
Doğruluğu pişim-pişim öyürük,
Ancaq hər gün yalan çörək yeyirik,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

Doğruluğu ovud, tut, al qucağa,
Yalanısa çox da qovma uzağa,
Bir də gördün gərək oldu qulluğa,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

Kim desəki doğru gücdür, yalandır,
Yalan ötən, doğru isə qalandır,
İkisi də bir anadan olandır,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

Pis ayaqda verir önə döşünü,
Görür hərdən yüz toplumun işini,
Yaz eyləyir sözlə qarın qışını,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

O itildir, qılınc edir xışını,
Qartal edir ölü serçə quşunu,
O dirildir yaralının leşini,
Çox qısqırtma yalan üstə doğrunu.

***

Tunq söylədi:-Beş il vergi boşluyuq,
Vergi dönür, el-obaya paylanır.
Yoxsullara yardım olsun varlılar,
Vergi dönür, el-obaya paylanır.

Varlı, yoxsul bir-birinə arxadır,
Yoxsul qayış, varlı isə toqqadır,
Harda bu var, orda yoxsul azdır,
Vergi dönür, el-obaya paylanır.

Biri dedi sısqa səslə arada,
-Parsellidən güclü toplum yaradaq,
Səs-küy düşdü bu sözlərlə sırada,
Vergi dönür, el-obaya paylanır.

Bu ağır iş tapşırılsın Daryaşa,
Sanıram ki, bu iş ona yaraşar,

Qoy o mənlə girsin böyük yarışa,
Vergi dönür, el-obaya paylanır.

Daryaş söyləncі

Daryaş çıxdı ortalığa söylədi:
-Yanılmışam, Tunqər, məni bağışla.
Səndə böyük ürək vardır, Turqsayaq,
Yanılmışam, Tunqər, məni bağışla.

Parsel hər il korluq çəkir vergidən,
Yardım görmür doğmasından, özgədən,
Nə doğma var, nə yabançı ölkədə,
Yanılmışam, Tunqər, məni bağışla.

Bu böyüklük məni bütün dəyişdi,
Yaxşılığa pislik etmək pis işdi,
Bağışla ki, mən sənlə deyişdim,
Yanılmışam, Tunqər, məni bağışla.

***

Tunq Parselə bağışladı borcları,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.
Parsel Tunqa boyun əydi, baş əydi,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.

“Acıqan da demək olmaz Parselə,
Həm qardaşığ, həm elliyik biz hələ,
Tutacağam yurdu, eli mən dilə,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.

Ağüzər də gərək bunla barışsın,
Bu işlərə doğma kimi qarışsın,
Bunu öncə yoxsullardan soruşsun,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.

Gərək indi Darvidelə yol tapam,
Küsülüdür, deyən, orda çox adam,
Deyir, burda nə arpa var, nə saman,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.

Hər iki el yeni bir yol seçəcək,
Bu yol Hindel, Misireldən keçəcək,
Tunq söz əkib, Tunq bicləmə biçəcək,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.

Bicləmədir eli qoyur yoluna,
O bənzəyir atın qulaq qılına,
Çətin anda girir mənim qoluma,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.

Qız toplumu az qalıbdır, çox azdır,
Parsellilər acıqlıdır, konazdır,
Çayı, gölü, gölməçəsi dayazdır,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.

Tanrı, mənə yardım elə, yol göstər,
Yardım elə yağ düşməsin köz üstə,
Var çoxalsın, çox da gəlsin az üstə,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.
Mən Parseli, Darvideli qucaram,
Satallara yeni yollar açaram,
Mən Ağüzəm, Üstüağam, Bacaram,
Bir bağışla dəyişilir acıqan.”

***

Tunqər qısa yazı yazdı Başevə:
“Başev hər gün bilməlidir hər şeyi.
Parsel, Daryaş, Vergi, bir də Manayqız,
Başev hər gün bilməlidir hər şeyi.

Yazdı, ata, mən qalıram burada,
Baş vur mənə, hərdən-birdəm, arada,
Yardım olsun qoy Minelə yaradan,
Başev hər gün bilməlidir hər şeyi.

Bunlar bura “ölkə” adı qoyublar,
El olmaqdan çiyriyiblər, doyublar,
Başev, ölkə istəyinə dolublar,
Başev hər gün bilməlidir hər şeyi.

Mən burada yerinc kimi qalaram,
Yellidirlər, yellərini alaram,
Onlar Parsel, mən isə Minel olaram,
Başev hər gün bilməlidir hər şeyi.

“Başev”, “ölkə”, bu sözləri arayın,
Tək bunlardır Parsellinin harayı,
Yazı yazın hər günündə hər ayın,
Başev hər gün bilməlidir hər şeyi”.

Tunqər yazdı, ancaq soraq gəlmədi,

Başev boşdur, bunu Tunqər bilmədi,
Turq yox oldu, tanrılaşdı, ölmədi,
Başev hər gün bilməlidir hər şeyi.

***

Sak dağları dan yerinə boylanır,
Gəl-gəl deyir dağlar ulu günəşə.
Naxır, sürü, ilxı qalxır yaylağa,
Gəl-gəl deyir dağlar ulu günəşə.
Oynaqlayır, şıllaq atır dayçalar,
Çiçəklərdən boya alır xalçalar,
Dolub daşır fətir, külçə-xonçalar,
Gəl-gəl deyir dağlar ulu günəşə.

Quzu gəlib əmir dolu tuluğu,
Yerə dəyir qoyunların quyruğu,
Qızlar çəkir, süzmələyir qatığı,
Gəl-gəl deyir dağlar ulu günəşə.

Tüstülənir təndir-odun sobası
Xurcunlarda gül-çiçəyin boyası.
Unudulub burda qişlaq şorbası,
Gəl-gəl deyir dağlar ulu günəşə.

Papaq qoyub ağ buluddan Sak dağı,
Duman gəlir cizildadır ocağı.
İki uşaq otarırlar bir atı,
Gəl-gəl deyir dağlar ulu günəşə

Parsel çıxıb oba-oba yaylağa.
Səpələnib sürü, naxır otlağa
Soyutma ət bişirirlər qonağa
Gəl-gəl deyir dağlar ulu günöəşə.

Gözü yolda gözləyirlər Tunqəri
Osa gəlir gəzə-gəzə hər yeri
Öyünc olub yorulmayan dillərin
Gəl-gəl deyir dağlar ulu günəşə.

***

Tunq düşünür, çıxış yolu axtaraır,
Birində güc birində öc güclüdür.
Parsel, Daryaş öz yolundan dönməyir,
Birində güc, birində öc güclüdür.

Bunlar el yox, “ölkə” olmaq istəyir,
Bunlar Minel, Mindiyarı pisləyir,
“Xruş” deyib ona inam bəsləyir,
Birində güc, birində öc güclüdür.
Daryaş Xruş olmaq üçün atdanır,
Ancaq “Minel” deyib üç yol qatdanır,
Gizli vergi yığır, onla otlanır,
Birində güc, birində öc güclüdür.

Məndə güc var, onda öc var, nə olsun,
Orda-burda qoy deyinib yorulsun,
Lap Parselin adı “Ölkə” qoyulsun,
Birində güc, birində öc güclüdür.

“Ölkə” olsa aclarından ölərlər,
Minel nədir, kimdir, onda bilərlər,
Üstümüzə ac-yalavac gələrlər,
Birində güc, birində öc güclüdür.

***

Tunq düşünür, biləyində güc duyur,
Güclü susur, arxayındır özünə.
Deyir toplum, yaraq, Başev məndədir,
Güclü susur, arxayındır özünə.

Kim oynadır öz yerindən Parseli,
Burda, deyən Hindelin də var əli,
Yoxsa bizə kələzdənməz təkəlli,
Güclü susur, arxayındır özünə.

Göz qoydurram özlərindən Daryaşa,
Daryaş kimdir, ev-ev düşüb soruşar,
Belə getsə tez-tez ara qarışar,
Güclü susar, arxayındır özünə.

Var Darvidel,Qız toplumu, çuqçular,
Bir söz desəm bu Parseli uçurar,
Onda görər bu yerlərdə nələr var,
Güclü susar, arxayındır özünə.

Deyən bunlar arxayındır Asura,
Parsel hara, Hindel hara, biz hara,
Parsel olub Mindiyara bir yara,
Güclü susar, arxayındır özünə.

Bunca niyə mən də gedim uzağa,
Belə getsə sarılaram silaha,
Darvielli qaldıraram ayağa,
Güclü susar, arxayındır özünə.

Bir də vardır aldatmaqla bicləmə,
Həm də hərdən pişim-pişim yelləmə,
Bir də dibdən acıqanı belləmə,
Güclü susar, arxayındır özünə.

Yerinc evdə oturmuşdu tək, yalqız,
Düşünürdü,-daşınırdı dayaqsız,
Öz-özüylə danışardı o yalnız,
Güclü susar, arxayındır özünə.

Daryaşın Hindelə getməsi söyləncі

Yol almışdı yoldaşlığa Daryaş da,
Son tutacaq, əltut yeri uludur,
O Hindelə yollanmışdı bir aydı,
Son tutacaq, əltyt yeri uludur.

Daryaş adlı döyüşərdi,güləşər,
Yoxdu onda geridönmə, dönüşlər,
Bir sınaqdı ona, qanlı döyüşlər,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.

Kumar idi minbaşısı Hindelin,
Adlı-sanlı bir əri var hər elin,
Bir açarı, bir dili var hər dilin,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.

Kumar ağır, kök, gödəkboy, qaraşın,
Tanıyırdı on yaşından Daryaşa,
-Sənsən yerinc -dedi ona minbaşı,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.

Görüşdülər bağ evində Kumarın,
Açıq idi qapıları komanın,
Gül-çiçəkdi bu komanın hər yanı,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.
Ha vaxt gəlsən bura sənin komandır,
Mənim evim sənin doğma daxmandır,
Doğmalarım dib daşındır, doğmandır,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.

Mən də burdan köçüb gedən eldənəm,
Siz aparan, siz danışan dildənəm,
Çətin sizdən ya ayrılam,ya dönəm,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.

Daryaş dedi:-Mən tutuğam bu yaşda,
Öyünürəm sənin kimi qardaşla,
Yardım elə, deyim elə bu başdan,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.

Vergi bizi talayıbdır, soyubdur,
El olmaqdan ellərimiz doyubdur,
Turq indi də Tunqu yerinc qoyubdur,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.

Bizə yaraq çox yaxşıdır komadan.
Yaraq göndər, qoru bizi arxadan.
Yaraq yaxşı, arxa yaxşı doğmadan,
Son tutacaq, əltut yeri uludur.

***

Kumar getdi minminbaşı yanına,
Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.
Dedi:-Başcım, Parsel yardım diləyir,
Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.

Soldu onun dolu, titrək yanağı,
Gümüşdəndi başındakı dolağı,
Qızıldandı göz oxşayan yarağı,
Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.

Dedi:-Qoşul özün ona, yola düş.
Gizli yerdə başçıları gör, göreş,
Nə istəyir Parsellilər, bir soruş,
Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.

Bax, gör, öyrən, dedikləri düz olsa,
Götür apar yaraqlını, nə varsa,
Sən güləşər, sən döyüşkən caparsan,
Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.

Güc gələrsən onlara mən biləni,
Sən birləşdir bizə çılqın parseli,
Xaqan bizə yardım edər beşəlli,

Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.

Kumar gəldi, Daryaş döndü yaraqlı,
Hindellilər ayaqyalın, balaqlı,
Bizuc, qılınc, yay, ox, dəmir tutaqlı,
Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.

Dağ dalında gilləndilər iki ay,
Nə bir hay-küy eşidildi, nə haray,
Könüllülər artdı oldu bir alay,
Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.

Tunqər bunu bildi, üzə vurmadı,
Sıraları bərkişdirdi, durmadı,
Çuqçuları tərpətmədi, yormadı,
Minbaşıdan minminbaşı böyükdür.

Kumar söyləncі

Qız toplumu meşəlikdə busurdu,
Min yaraqlı gizlənmişdi susurdu,
Hamı durub səsə qulaq asırdı,
Qılınc, qalxan vuruşması döyüşdür.

Bu, döyüş yox, basqın idi deyəsən,
Qılınc qalxan toqquşması döyüşdür.
Yerincliyi tutmaq hələ döyüş yox,
Qılınc qalxan toqquşması döyüşdür.

Kumar oxla daldan vurdu Tunqəri,
Aşdı bu an Çilçilatın yəhəri,
Yatdı yerə Yerincliyin çəpəri,
Qılınc qalxan vuruşması döyüşdür.
Qılınc çəkib Daryaş çıxdı qabağa,
Dedi: Tunqər, əl at indi yarağa,
Tunq da düşüb atdan endi torpağa,
Qılınc qalxan vuruşması döyüşdür.

Qılınc qalxdı, bunu Daryaş bilmədi,
Qılınc endi, o yıxıldı, ölmədi,
Kumar qorxdu, çox qabağa gəlmədi,
Qılınc qalxan vuruşması döyüşdür.

Tunqər döndü, ona bərkdən qabardı,
-Sənin adın, mən biləni Kumardır,

Burda ox yox, iti qılınc basardır,
Qılınc qalxan vuruşması döyüşdür.

Qılınc qalxdı, qılınc endi aşağa,
“Vay “ deyərək Kumar düşdü torpağa,
Daryaş daha əl atmadı yarağa,
Qılınc qalxan vuruşması döyüşdür.

Balaqlılar Tunqər üstə cumdular,
Qılınc dəydi, qan oldular , damdılar,
Yüzü öldü, ağız açıb yumdular,
Qılınc qalxan vuruşması döyüşdür.

Dağdan enən yaraqlılar yürüşdə,
Qız toplumu nərildədi döyüşdə,
Qılınc tutan ağ əlləri gümüşdən,
Qılınc qalxan vuruşması döyüşdür.

Balaqlılar qaça-qaça söyürdü,
Parsellilər hindellini döyürdü,
“Tunqər” deyib hamı onu öyürdü,
Qılınc qalxan vuruşması döyüşdür.

***

Yaralıydı Kumar tutuq düşəndə,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.
Saxlanıldı o, tavansız dustaqda,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.
Dustaqlandı o hay-küydən uzaqda,
Manayqızın saxlandığı dustaqda,
İplə qat-qat sarılmışdı bucaqda,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.

Kumar dedi:- Mən yanlış yol tutmuşam,
Toplumumu satqınlara satmışam,
Tunqun ağır qılıncını dadmışam,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.

Yalvarıram tutuq kimi sat məni,
Öldür, apar qurda-quşa at məni,
İpə sarı, öz ardınca dart məni,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.

Ancaq məni sən qaytarma Hindelə,
Saxla elə dustaqlıqda, bax, belə,

Qoyma danlaq çoxluğunda mən öləm,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.

-Sən haradan tanıyırdın Daryaşı,
Deyir, odur mənim ögey qardaşım,
Ancaq sənə heç oxşamır göz-qaşı,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.

-Düzdür, mən də bunlardanam, mən yazıq,
Min il qabaq bunlar köçdü, biz qaldıq,
Min il bizi ayırmışdır ayrılıq,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.

Dedim, mənə doğmadırlar, amandır,
Ayrılıblar yurdlarından haçandır,
Pislik ötər, yaxşılıqsa qalandır,
Nə bileydim bunlar quduz qabandır,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.

Gəldim, gördüm, dolanışıq yaxşıdır,
Qudurmuşlar yaxşılığa qarşıdır,
Başçıları düşüncədən naşıdır,
Toplum çökür tutuq düşsə minbaşı.
Tunq Kumarın sözlərinə inandı,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.
Onu alıb qoydu orda onbaşı,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.

Dedi, olsun “baş” özündən özünə,
Dedi, hamı baxsın onun sözünə,
Dedi, düşsün qoy işlərin izinə,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.

Kumar yerinc işlərinə qatıldı,
Çoxu dedi, o, Tunqərə satıldı,
Qara qaşlar düyünləndi, çatıldı,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.

Tunqər bunu acığından elədi,
Çoxlarının kal içini bellədi,
Hellənmişi yuvasına hellədi,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.

Ancaq Kumar Tunqu gördü, vuruldu,
Bulanmışdı, inanc tapdı, duruldu,

Mindiyarda inanc üstə quruldu,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.

Bu bicləmə nədir, vuruş, barışıq,
Aldatmaqla aldanmaqdır, qarışıq,
Çox da bunu anlamırdı onbaşı,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.

Çuqçubaşı dönüb gəldi Parselə,
Dedi, getdim, tutuq oldum Hindelə,
Yiyələndim ancaq orda çox dilə,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.

Öz yerinə gizli qoydu Tunq onu,
O artırdı yaraqlının sayını,
Bunla bitdi Daryaş-Kumar oyunu,
İnanmaq yox, inandırmaq çətindir.

Ana söyləncі

Bir gün Tunqər anasıyçin darıxdı,
Çox yaraya toxdaq-dərman anadır.
Görməmişdir Dəmirqızı bir ildir,
Çox yaraya toxdaq-dərman anadır.

Duzdağ əski Nuhçatanın bölgəsi.
Deyirdilər ona Daşduz ölkəsi,
İsti yayı, ancaq sərin kölgəsi,
Çox yaraya toxdaq-dərman anadır.

Yerinc idi bu torpaqda Dəmirqız,
Burda idi duz yatağı, daşağız,
Tükənməzdi burda lay-lay qaya duz,
Çox yaraya toxdaq-dərman anadır.

Duz gedirdi burdan tez-tez Çinelə,
Gəmilərlə daş duz böyük Hindelə,
Duzdağ, Daşduz deyirdilər bu elə,
Çox yaraya toxdaq ata-anadır.

-Ana, gəldim səni görüm, günaydın,
Bu yollarda sürünürəm biraydır,
-Gəlibsənsə üç ay burda qalaydın,
Çox yaraya toxdaq ata-anadır.

Eşitmişəm istəyirsən bir qızı,
Bilmirəm ki bunu bilir qız özü,
O böyükdür səndən neçə yaş düzü,
Çox yaraya toxdaq ata-anadır.

-Nə olsun ki, böyük olsun ya kiçik,
Mən sevirəm, sevgi yaşda biz birik,
Qız da bilir, ancaq dinmir hələlik,
Çox yaraya toxdaq ata-anadır.

Görüşməyib görməsə də Tunq nədən,
Vurulmuşdu Elçiçəyə ürəkdən,
Yorulmuşdu o Elçiçək deməkdən,
Çox yaraya toxdaq ata-anadır.
O bilmirdi qız sevirmiş Ağüzü,
Ağüzünsə Elçiçəkdə yox gözü,
O saymayıb çox sevgini, çox sözü,
Çox yaraya toxdaq ata-anadır.

Tunqər isə çox oxşayır ataya,
Ona oxşar olub çıxıb ortaya,
İstəyib ki atasını addaya,
Çox yaraya toxdaq ata-anadır.

Dəmirqızı bunlar yaman göynədir,
Deyir, bunlar sevgi deyil, heç nədir,
Çox sözləri öz oğlundan gizlədir,
Çox yaraya toxdaq ata-anadır.

***

Nə düşübsən şellən-şellən gəzirsən,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.
Toplum gəlir Nuhçatanın üstünə,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

Belə dedi Tivə kənddə bir kişi,
Ayıq saldı kənddə tanış-bilişi,
Axsaq idi, sınıq idi yerişi,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

-Özüm gördüm yaraqlını,altı yüz,
Başçı təndir şişi kimi dübbədüz,
Altı yüz baş qızmış-qızıx bir öküz,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

Dəmirqıza çatdırıldı bu sözlər,
“Daraşıblar Duzdağelə öküzlər
Yekəbaşlar, şiş udmuşlar, iblislər,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

Yüz atlıyla Yerinc çıxdı Duzdağa,
“Dayan” dedi çağrımamış qonağa,
Qızıxmışlar əl atdılar yarağa,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.
-Siz kimsiniz, bura duzdağ elidir,
Nuhçatandır, bu hamıya bəllidir,
Başçınızın başı deyən yellidir.
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

-Kimliyimiz alnımızda yazılıb,
Qılıncımız üzərində qazılıb,
Kirpiklərdən oxlarımız asılıb,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

-Baş apama, çıx ortaya yarışaq,
-Yaxşı olar vuruşmadan barışaq,
Sən qadınsan, geyinibsən ərsayaq,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

-Mən qadınam, sən kişidən qabağam,
Döyüşlərdə Mindiyara dayağam,
Əyilməyən, kütləşməyən yarağam,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

-Mən qadına əl qaldıra bilmərəm,
Qadın vursa, qanım axsa silmərəm,
O, başımı kəssə belə ölmərəm,
İstəyirsən sağ qalasan sayıq ol.

***

Bir səs gəlir birdən-birə uzaqdan,
Arxa, söykənc güc gətirir ürəyə.
-Ana, gözlə, mən gəlirəm, tələsmə,
Arxa, söykənc güc gətirir ürəyə.

Altı yüzə qarşı yüz ər çox azdır.
Şeşələnmək bunca oynaq qotazdır,
Hamı bilir şeşələnən dayazdır,
Arxa, söykənc güc gətirər ürəyə.

Tunqdur. Gəlir yardımına ananın,
Tunqdur, bu gün yuxudan gec oyanıb,
Kimdir bitən burda ottək yabanı
Arxa, söykənc güc gətirər ürəyə.
Tunqu görüb hamı çaşır, tutulur,
Dəmirqızın yay qaşları çatılır,
Oxlu yaylar sona kimi dartılır,
Arxa, söykənc güc gətirər ürəyə.

Ana deyir:-Tunq, burdayıq, elliyik,
Biz danışıq aparırıq hələlik,
Bu üzləşmə tanışlıqdır, gileylik,
Arxa, söykənc güc gətirər ürəyə.

Düşür atdan boyun əyir yüzbaşı,
Gülür onun dolu üzü, göz-qaşı,
Danışığı sıralarda dolaşır,
Söykənc, arxa güc gətirər ürəyə.

Deyir: -Tunqər, biz gəlmişik görüşə,
Gəlməmişik sizlə duraq döş-döşə,
Gəlməmişik vuruşmağa, döyüşə,
Söykənc, arxa güc gətirər ürəyə.

Bizik Balasq toplumunun qopuğu,
Keçmişlərin, olmuşların qalığı,
Biz olmuşuq Balasqelin atığı,
Söykənc, arxa güc gətirər ürəyə.

Hər bir yerdə sınıqların sınığı,
Soyuqluğun, saymazlığın yazığı,
Biz olmuşduq Mindiyarın yanığı,
Bizik onun bayrağının sayığı,
Biz olmuşduq artıqların artığı,
Ancaq Minel ölkəsinin ayığı,
Bizik Düzər,Yüzər, Odər qoruğu,
Qan hayqıran yaraların ovuğu,
Söykənc, arxa güc gətirər ürəyə.

Biz ayrıldıq Balasqeldən bir təhər,
İllər boyu alçaldılmış beş yüz ər,
Biz çox idik qol-budaqlı ərənlər,
Söykənc, arxa güc gətirər ürəyə.

Balasqeldən bizi yer-yer qovublar,

Üç min ildir bizi artıq sayıblar,
Onlar ölkə başçısına uyublar,
Bizi belə yersiz, yurdsuz sayıblar,
Söykənc, arxa güc gətirər ürəyə.

Biz gəlmişik Mindiyara yaşayaq,
Mindiyarın bayrağını daşıyaq,
Bizim qorunc yerimizdir bu başraq,
Söykənc, arxa güc gətirər ürəyəş

Tunqər dedi:-Gəlibsiniz, göz üstə,
Bizim ölkə doğma elə doğmadır.
Yal-yaraqla gəlmisiniz, nədəndir,
Bizim ölkə doğma elə doğmadır.

Tunqər dedi:-Sizi işdə görərik,
Onda sizə yer-yurd, inanc verərik,
Onda böyük döyüşlərə girərik,
Bizim ölkə doğma elə doğmadır.

-Gələ-gələ orda-burda döyüşdük,
Çapdıq, soyduq, qancıllarla deyişdik
Yaraq tapdıq, yaraqlandıq vuruşduq,
Bizim ölkə doğmalara doğmadır,

İndi bizə iş buyurun, qulluq yox,
Döyüşçü tək baxın bizə, tutuq yox,
Vuruşqanıq, yaraqlıyıq, yazıq yox,
Bizim ölkə doğmalara doğmadır.

Tunqər dedi: -Çəkinməyin heç nədən,
Uğurelə apararam sizi mən,
Çiçək iyi duyarsınız o yerdə,
Bizim ölkə doğmalara doğmadır.

Tivi kəndi yüz qoyunu bəyirtdi,
Qonaqlara qulluq etdi, yedirtdi,
Üç min illik ayrılığı kiriltdi,
Sızıltının buzlarını əritdi,
Bizim ölkə doğmalara doğmadır.
Tunq sonra da çəkinməyib heç nədən,
Atasına, anasına demədən,
Yola düşdü Uğurelə kənbəkənd
Bizim ölkə doğmalara doğmadır.

Arxasınca getdi onun on takım,
Sevgisinə doğru idi hər addım,
Uzun yollar sevgisini çoxaltdı,
Bizim ölkə doğmalara doğmadır.

Görüş söyləncі

Uğureldə yerinc idi Elçiçək,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.
On beş ildə dəyişmişdi elatlar,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.

El çox işi özü görüb keçirdi,
Sulu yeri, yalı əkib biçirdi,
Gah yaylağa, gah qışlağa köçürdü,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.

Elçiçək də baş çəkirdi yurdlara,
Alaçıqdan, aullardan kəndlərə,
Əl çəkirdi çiçəklərə, otlara,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.

Onu hərdən hort qoyurdu ilmələr,
Yaylıqlarda incə-incə tikmələr,
Daş yazmalar,daş üstündə çəkmələr,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.

Soyumuşdu sevgi, sevinc içində,
Yanılmışdı ölçü bilməz seçimdə,
O tapmadı daha Ağüz biçimdə,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.

Çox elçilər gəlib getdi on ildə,
Çinel, Minel, Hindel, bir də Muğeldən,
Boş döndülər, səs çıxmadı tək əldən,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.
Başı uca, Alnı açıq Uğurel,
Nə yaxşı ki, yerincimiz “şort” deyil,
Eşidirdi olmuşları anagil,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.

Ancaq hərdən kövrələrək, gülərək
Ana olmaq istəyirdi Elçiçək,
Körpə iyi, bağırtısı, yaş bələk,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.

Ağsaqqallar yağlı dilə uymuşdu,
Öyüd-möyüd söyləməkdən doymuşdu,
Hərdən qızı öyüb tanrı saymışdı,
Bunu bütün Uğurelə yaymışdı,
Qıtlıq olmur qadın yerinc olanda.

***

Kimi isə gözləyirdi Elçiçək,
İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.
Ancaq kimi, nəyi bu qız gözləyir,
İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.

Biri vardı, Yerincevi busurdu,
Elçiçəyə tez-tez qulaq asırdı,
Sevgisini deyə bilmir, susurdu,
İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.

O kim idi, neçə kəndin yiyəsi,
Qırx sürüsü, beş naxırı, pəyəsi,
Sözü vardı Elçiçəyə deyəsi,
İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.

Yerincevdə minbaşıydı, çox çevik,
Əlindəydi on beş takım, beş bölük,
Ancaq içi-çölü yaman örtülü,
İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.

Azdan, çoxdan varıb, dönüb gülüncə
Sevgisini bildirmişdi yerincə,
“ Yerinc, səni sevəcəyəm ölüncə”
İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.
Çopur idi, atar idi ad-sanı,
Yerincevin yolu üstə ormanı,
Ovlaq idi ormanının hər yanı,
İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.

Yerinc deyib Atar sanki ölürdü,
Çoxdan idi yerinc bunu bilirdi,
Altdan-altdan bu sevgiyə gülürdü,
İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.

O bilirdi Atar sulu yer tutub,
Yerlərinə yeni-yeni yer qatıb,
Orda-burda gizli-gizli yer satır,

İlk sevginin ilk qorudur gözləmək.

***

Uğurelin səsləncləri gurladı,
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.
Döyüş, vuruş sorağıdır bu səsləns,
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.

Soraq gəldi, beş yüz atlı, minbaşı,
Dayanmadan yoxuş aşır, dağ aşır,
Tələsmədən Uğurelə yanaşır,
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.

Yerinc dedi: -Gedin, görün kim ola,
Yol azıblar, çıxıbdılar bu yola,
Yol verməyin eldə qorxu yayıla,
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.

Beş takımla Atar çapdı ovlağa,
Qılınc çəkib o yeridi qabağa,
Qorxu-ürkü gəldi gələn qonağa,
Tunqu görcək o çevrildi yumağa,
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.

Tunqər dedi: -Sən nəçisən, ay qotur,
-Mən Elçiçək yaraqlısı, şah odur.
Yerinc odur, bu ovlağı o tutub.
-Yavaş danış, ay dombagöz, ay qotur,
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.
Hər sözündən salxım-salxım buz qopur.
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.

-Mən Elçiçək vurğunuyam,Tunqərəm,
Mən gəlmişəm öz sevgimi göstərəm,
Çəkil yoldan, buyururam son kərə,
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.

Atar baxdı, domba gözlər oynadı,
Ürəyində açıq coşub qaynadı,
Çapdı birdən Tunqər üstə o atı,
Səsləns inam, qorxu-ürkü yaradır.

-Elçiçəyə qara yaxma! O deyir,
Eldən başqa o heç kəsi sevməyir,
Bu ovlaqlar onunkudur, çap geri!

Səsləndi inam, qorxu-ürkü yaradır.

Qılıncların şaqqıtısı qopanda,
Bir-birinin üstə ərlər çapanda,
Eldəbir də daşı qoyub sapanda,
Gələnlərin üstlərinə atanda
Tunqər vurdu, Atar aşdı atından,
Bir səs gəldi sanki bulud qatından,:
-Eldəbirəm, Sarıqaya ardında,
Səsləndi inam, qorxu-ürkü yaradır.

-Sən kimsənsə, qılıncını at yerə.
Çox özünü oxşadırsan Tunqərə,
Qoyma sənə sapand daşı göndərəm,
Səsləndi inam, qorxu-ürkü yaradır.

-Mən Tunqərəm, minminbaşı, minbaşa,
-Mən Eldəbir, sənin ana qardaşın.
-Onda gəlin bir-birizlə barışın.
Səsləndi inam, qorxu-ürkü yaradır.

Görüşdülər Tunqər ilə Eldəbir,
Tanrı gülür görüşəndə yaxınlar.
Ordan-burdan deyib soraq tutdular,
Tanrı gülür görüşəndə yaxınlar.

Elçiçəyin ilk sevgisi dəbərir,
O görəndə dağ gövdəli Tunqəri.
Ürəyində yeni sevgi göyərir
Tanrı gülür görüşəndə yaxınlar.

Baş əyirlər Elçiçəyə birbəbir,
Tunqər, Balaşq, Atar, bir də Eldəbir,
Tanrı özü sevgi payı göndərib
Uğureli toy yerinə döndərib,
Tanrı gülür tapışanda yaxınlar.

Tunqər baxır qıza gözlər alışır,
Elçiçəyin baxışları sayrışır.
İki ürək bir sevgidə tapışar,
Tanrı gülür görüşəndə yaxınlar.

O sevinir, bu uğunur, sevincək,
Sözlər incə, baxış incə, bel incə,

Hamı baxır Tunqər ilə Yerincə,
Tanrı gülür öpüşəndə yaxınlar.

Qız itirir sanki bir az özünü,
O çəkməyir Tunqdan bir an gözünü,
Bu görüşdən tükənərkən dözümü,
Çəkinməyib açıq deyir sözünü,
Tanrı gülür sevişəndə yaxınlar.

Birdən deyir o utana-utana:
-Sən necə də oxşayırsan atana,
Ərənlikdə bənzəyirsən anana.
Tanrı gülür sevişəndə yaxınlar.

Tunqər deyir: -Mənim sevgim tükənməz,
Dağ püskürər, sönər gedər, Tunq sönməz,
Tanrı dönsə Elçiçəkdən o dönməz,
Tanrı gülür sevişəndə yaxınlar.
Mən buraya sənin üçün gəlmişəm,
Ürəyimə səni yaxın bilmişəm,
Hələ səni görməmişdən sevmişəm,
Tanrı gülür sevişəndə yaxınlar.

***

Çox çəkinmə, ana sevgi, şəngül ol,
Sevgi yaşa, işə, gücə baxmayır.
Yaşlı olsa bir-birini sevənlər,
Sevgi yaşa, işə gücə baxmayır.

Tunqər Yerinc bir-birinə vuruldu,
Gözlərinin güzgüləri duruldu,
İçlərində “neynim” sözü qırıldı,
Sevgi yaşa, işə gücə baxmayır.

Onlar atla tez-tez ova çıxdılar,
Bulaq kimi sızıb, çay tək axdılar,
Gün tək çıxıb, bulud kimi yağdılar,
Qoltuq dolu çöl çiçəyi yığdılar,
Düzə enib yenə dağa qalxdılar,
Sevgi yaşa, işə, gücə baxmayır.

Hərdən maral, ceyran, cüyür gördülər,
Qurdla, tülkü, ayı, qaplan gördülər,
Meşələrdən alma, armurd dərdilər,
Sevgi yaşa, işə, gücə baxmayır.

Atar baxdı, acığından qıvrıldı,
Tunqa qarşı acıqana çevrildi,
Hər baxanda bir də öldü, dirildi,
Sevənləri izləməkdən yoruldu,
Sevgi yaşa, işə, gücə baxmayır.

Bir gün güddü, qulağını şəklədi,
Tunqu ovda yavaşcadan təklədi,
Busqu qurdu, ordan başın diklədi,
Sevgi yaşa, işə, gücə baxmayır.

Oxu qoydu, yayı çəkdi, buraxdı,
Qorxusundan bir az çaşdı, karıxdı,
Ox dəymədi, atar lapdan duruxdu,
Sevgi yaşa, işə, gücə baxmayır.

Tunqər döndü, çapdı ona çaparı,
Qılınc vurdu, yerə sərdi Atarı,
Yüzbaşını qan götürüb apardı,
Sevgi yaşa, işə gücə baxmayır.

Tunqər dedi:-Daldan vurma iyidi,
Bir də ovu, acıqanı at, iti,
Sən kiminin gövdəsində ox bitir,
Mənim isə bu qılıncım çox iti,
Get özünü Yerincevə tez yetir,
Sevgi yaşa, işə, gücə baxmayır.

***

Atar öldü, başsız qaldı var-yoxu,
Başa çatmır var, yer güdən sevgilər.
Atar üçün ağı dedi Elçiçək,
Başa çatmır var, yer güdən sevgilər.

Sevgililər qırx gün qaldı küsülü,
Ayrılıban görüşləri kəsilir,
Sevgilər var el obadan asılı,
Kəbinləri öncə göydə kəsilir,
Başa çatmır var, yer güdən sevgilər.

Ağı yeri, alaçıqlar yığıldı,
O ayrılıq, küsülülük dağıldı,
Sevgiləri sanki bir də doğuldu,

Başa çatmır var, yer güdən sevgilər.

Yenə ovlar, alaçıqlar, aullar.
Gəldi yola ayrı düşən o yollar,
Ova getdi sevgililər, oğullar,
Başa çatmır var, yer güdən sevgilər.

Hindellə Uğurel Söyləncі

Sevgililər dağda, düzdə ovdaydı,
Hər bir şeyi kəsi vermə sevgiyə.
Yerincyeri özbaşına qalmışdı,
Hər bir şeyi kəsi vermə sevgiyə.

Hindel Turqun yer-yurdunu nə bildi,
Yaraqlısı Uğurelə təpildi,
Ac qurd kimi kənd-kənd evə səpildi,
Hər bir şeyi kəsi etmə sevgiyə.

Basmarlayıb dağıtdılar, soydular,
Yeyib, içib gərnəşməkdən doydular,
Özlərini basar-kəsər saydılar,
Hər bir şeyi kəsi vermə sevgiyə.

Tunqər dedi: -Yerinc, Balaşq, Eldəbir,
Uğureldə qan tökülür,var gedir,
Özünüzü qancıllara yetirin,
Vurun, yıxın, işlərini bitirin,
Hər bir şeyi kəsi etmə sevgiyə.

Qalxdı böyük Mindiyarın başrağı,
Turqər böyük Uğurelin dayağı,
Qaldırdılar yuxarıya başrağı.
Axdı körpə göz yaşının bulağı,
Yandırdılar dağ başında ocağı,
Yöndəm oldu döyüş,vuruş sınağı,
Hər bir şeyi kəsi etmə sevgiyə.

Tunqər göydə qılıncını hərlədir,
Topbuzunu, biucunu fırladır,
Dağ titrədən gur səsini gurladır,
Hər bir şeyi kəsi etmə sevgiyə.

***

Tunqun döyüş səsləncləri gurladı,
Basar olur böyük inam yiyəsi,

Oxlar gəlir Tunqərdən yan sovuşur,
Basar olur böyük inanc yiyəsi.
Yürüşdədir yüz min atlı, yaraqlı,
Əyinlərdə tunc toxunma sırıqlı,
Hamısı da tüklü, dəri papaqlı.
Hindellinin alt geyimi balaqlı,
Çoxu çılpaq, çoxu yalın ayaqlı,
Gələn görüb Tunqu, qollu-budaqlı,
Yox oldular sanki əlli-ayaqlı,
Basar olur böyük inam yiyəsi.

Oxlar gəlir Tunqərdən yan sovuşur,
İki toplum bir-birinə qarışır,
Minellilər hindellilər qarpışır,
Dəli kimi bir-birinə sarmaşır,
Tunqər qılınc, topbuz ilə savaşır,
Basar olur böyük inam yiyəsi.

Birdən birə bir səs gəlir yovuqdan,
Başçı olmaz hər bir qorma-qoduqdan,
Öc alaram Tunq deyilən yoluqdan,
Kumar, Daryaş qalıb orda tutuqda,
Tutuq kimi onlar durub qulluqda,
Basar olur böyük inam yiyəsi.

Tunqər dedi:-Sən də tutuq düşərsən,
Qumu, yeri burnun ilə eşərsən,
Ac-acına su içməkdən şişərsən,
Gün altında ağnayarsan, bişərsən.
Basar olur böyük inam yiyəsi.

Minbaşılar bir-birilə üzləşir,
Vuruşaraq söyüşləşir sözləşir,
Eniş, yoxuş ayaq altda düzləşir,
Basar olur böyük inam yiyəsi

Yelləndirir Başrağını Mindiyar,
Ağızlaşır göydə iti qılınclar,
Al boyanır qanlı yerdə nə ki var,
Yara üstdən gəlir yeni yaralar,
Yaralıdır hər yaraqlı, hər çapar,
Basar olur böyük inam yiyəsi.

***

Yaralanır, düşür Balaşq, Eldəbir,
Qanlı döyüş durum, dözüm istəyir.

Hindellilər bu döyüşdən qaçırlar
Qanlı döyüş durum, dözüm istəyir.

Bizuc olur hər ölənin baş daşı,
Yaralanır bu vuruşda minbaşı,
Enir köksü üzərinə dik başı,
Ağız burun bir-birinə qarışır,
Əl uzadır o,Tunqərdən yapışır,
Qanlı döyüş durum, dözüm istəyir.

Deyir:-Məni, böyük Tunqər öldürmə,
Hindellini mən yazığa güldürmə,
Tutuq elə, ancaq bunu bildirmə,
Qanlı döyüş durum, dözüm istəyir.

Tunqər deyir:- Burax məni, çök yerə,
Yoxsa qanın sovrulacaq göylərə,
Qancıl gərək ayaq altda gəbərə,
Qanlı döyüş durum, dözüm istəyir.

Kumar səndən dözümlüdür döyüşdə,
Duydum bunu mən Parseldə döyüşdə,
Onun kimi sən də çəkin bu işdən,
Qanlı döyüş dözüm, durum istəyir.

Döyüş çəkdi burda üç gün, üç gecə,
Uğurelə Tunqər, Basar dönüncə
Eşitdi ki, ox dəyibdir Yerincə,
Qanlı döyüş dözüm,durum istəyir.

Tunqər tapdı Elçiçəyi yataqda,
Uzanmışdı tunc geyimdə yataqda,
Öpüş aldı o, saralmış yanaqdan,
Qanlı döyüş dözüm, durum istəyir.

Dedi:-Gözəl, keçib gedər yaralar,
Ancaq qoyma mən sevgidən saralam,
Toy çaldırıb mən də səni alaram,
Qanlı döyüş dözüm, durum istəyir.

Yerinc dedi:-Anam bilsə yaxşıdır,
Alçiçəkdir, toy-düyünə qarşıdır,
Turq yox olub, onun gözü yaşlıdır,
Qanlı döyüş dözüm, durum istəyir.

Tunqər bir az yığışdırdı özünü,
Söyləmədi daha o, toy sözünü,
Qız önündə yerə qoydu dizini,
Üç yol öpdü Elçiçəyin gözünü,
Qanlı döyüş dözüm, durum istəyir.

***

Turq yox olub, gəlir ildə bir kərə,
Tanrılıqdır üzdə gözdən yayınmaq.
Tanrı ona tanrı dedi, ucaltdı,
Tanrılıqdır üzdə gözdən yayınmaq.

Qocalmışdı əl-ayağı əsirdi,
Hərdən-birdən öz-özündən küsürdü,
Olacaqlar qabağında susurdu,
Tanrılıqdır üzdə gözdən yayınmaq.

Ana Qurdun sonevində görünür,
Görünəndə çöl işıga bürünür,
Qurdlar, atlar dörd yanında sürünür,
Tanrılıqdır üzdə gözdən yayınmaq.

Turqız, Yanqu, Odərboydan, Alçiçək,
Bu yerlərə o baş vurur təkbətək,
Bu yerlərdə nə güıərdir,nə kövrək,
Tanrılıqdır üzdə gözdən yayınmaq.

Hərdən-birdən Odərpayı səsləyir,
O, səsini səslilərdən gizlədir,
Öz içində bir susqunluq bəsləyir,
Tanrılıqdır üzdə gözdən yayınmaq.
Alçiçəyin kəsik qalmış tay qolu,
O gözlərdə, gilələrdə yaş dolu,
Bunlar Turqun üz-gözündə duyulur,
Tanrılıqdır üzdə gözdən yayınmaq.

Tunqun toyu, yurd, elatlar çox oldu,
On gün çəkdi, çoxluq, bolluq ağ oldu,
Turq göründü, sonra lapdan yox oldu,
Tanrılıqdır bunca gözdən yayınmaq.

Toya gəldi az oturdu Alçiçək,
Alçiçək yox, gözü dolu ağbiçək,
Bu yaşda da o çevikdir, o göyçək,

Tanrılıqdır bunca gözdən yayınmaq.

Toyda Tunqər bir şahsayaq geyimdə,
Sərtüz sayaq bir sallanma çiynində,
Duru daşlar parıldayır əynində,
Tanrılıqdır bunca gözdən yayınmaq.

Dəyişmişdi çöl üzünü Mindiyar,
Lovğalıydı toyda qonaq olanlar,
Deyinirdi hər gün toydan qalanlar,
Çoxalmışdı lovğalıqlar, yalanlar,
Tanrılıqdır bunca gözdən yayınmaq.

XX QAPI
Daryaş Balaşq söyləncisi

Parsel birdən qalxdı, durdu ayağa,
Yerinc yıxır, şah devirir el gücü.
Daryaş, Kumar sıralardan qovuldu,
Yerinc yıxır, şah devirir el gücü.

Vergi, bir də ölkələnmək istəyi,
Yoxsa boldur əti, suyu, çörəyi,
Kimdir bu yol tərpənişin dirəyi,
Yerinc yıxır, şah devirir el gücü.

At səyirtdi üç gün Tunqər durmadan,
Balaşq burdan, Eldəbir də o yandan,
Çəkil çiskin, çəkil bulud, sıx duman,
Yerinc yıxır, şah devirir el gücü.

Beş yüz atlı gecə çatdı Parselə,
Çuqçular da qayıtmışdı bir belə,
Qız toplumu yayılmışdı hər yerə,
Yerinc yıxır, şah devirir el gücü.

Yerincevi çevirdilər dustağa,
Çuqçubaşı əl atmadan yarağa,
Yerincevdən durdu getdi qırağa,
Yerinc yıxır, şah devirir el gücü.

Darvidel də qoşulmuşdu Parselə,
Vergi sözü bir də düşdü hər dilə,
Boz başraqdır döngələrdə yüksələn,
Yerinc yıxır, şah devirir el gücü.